

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Van denkmodellen en vooroordelen: Thaise geschiedschrijving over de periode van de eerste helft van de negentiende eeuw

Terwiel, B.J.

Citation

Terwiel, B. J. (2000). *Van denkmodellen en vooroordelen: Thaise geschiedschrijving over de periode van de eerste helft van de negentiende eeuw*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/5377>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/5377>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Van denkmodellen en vooroordelen:

Thaise geschiedschrijving over de periode
van de eerste helft van de negentiende eeuw

Rede voorgedragen door

Prof. Dr Barend Jan Terwiel

ter gelegenheid van de aanvaarding van het ambt van
bijzonder hoogleraar aan de Faculteit der Letteren
vanwege de Stichting ter Bevordering van de Aziëstudies in Nederland
op het gebied van de Culturen van het vasteland van Zuidoost-Azië
op dinsdag 15 februari 2000, 16.15 uur aan de Universiteit Leiden.

Mijnheer de Rector Magnificus, waarde collega's, beste vrienden en verwanten

Toen ik in 1967 met een promotiebeurs naar Australië vertrok was het voor mij onvoorstelbaar, dat ik bijna drieëndertig jaar later voor het eerst weer in een werkverband naar Nederland zou komen, laat staan hier, op deze historische plek en zeker zou ik niet hebben durven dromen dat ik in deze universiteit zou staan om een inaugurele rede te houden.

Sinds 1967 heb ik niet meer in een Nederlandstalig milieu gewoond of gewerkt en ik merk dat ik het gebruik van mijn moedertaal enigermate ben ontwend. Toch heeft een lange tijd van afwezigheid het voordeel dat je de woorden weer hoort en proeft alsof ze voor het eerst worden gezegd. Zo kwam ik op de gedachte wat nu eigenlijk het bijzondere van een bijzonder hoogleraar zou kunnen zijn. Het gaat me hier natuurlijk niet om de legale definitie. Ik heb het volste vertrouwen dat het haarfijn gedefinieerd in de universitaire regelgeving staat beschreven. Veel meer interesseert me het etymologisch aspect en zo viel me het volgende in. Het bijzondere van een bijzonder hoogleraar komt in het bijvoeglijk naamwoord tot uiting, het woord 'bijzonder' bestaat namelijk uit de twee woorden 'bij' en 'zonder,' twee elkaar tegensprekende begrippen, erbijbehorend maar ook afgezonderd. En dat weerspiegelt mijn idee van hetgeen me hier in Leiden te wachten staat. Enerzijds hoop ik met regelmatige tussenpozen intensief aan het universiteitsleven deel te nemen, anderzijds ben ik het grootste deel van mijn tijd als ordinarius in Hamburg, waardoor ik niet echt aan het dagelijkse leven van deze universiteit kan deelnemen.

Het zal u niet verbazen dat het thema dat ik voor deze gelegenheid heb uitgekozen in verband staat met Thailand, het land dat voor de Tweede Wereldoorlog de naam Siam had. Per slot van rekening word ik hier als Thailand expert in het team van professoren opgenomen.

Uit de vele onderwerpen die voor een zo feestelijke gelegenheid in aanmerking komen heb ik iets over de Thaise economische en sociale geschiedenis uit de periode 1800-1850 uitgekozen. Deze periode in de Thaise geschiedschrijving staat ook bekend als de pre-Bowring periode, naar het verdrag van Sir John Bowring van 1855. Door dit verdrag gelukte het de Engelsen de bestaande importbeperkingen te doorbreken. Dit moment wordt daarom door diegenen die economische geschiedenis bestuderen gezien als een keerpunt (Bowring 1857; Terwiel 1992a).

Andere geschiedschrijvers, vooral diegenen die de rol van het Siamese koninklijk huis als centraal willen zien, geven liever de periode met een verwijzing naar de regerende koningen aan. Voor hen is de eerste helft van de negentiende eeuw de tijd van de eerste drie koningen van de nog steeds regerende Chakri dynastie.

Met opzet ben ik met mijn keus van een onderwerp niet dieper in het verleden gedoken, want ik concentreer me vandaag op de omgang met geschiedkundige bronnen en de eerste helft van de negentiende eeuw is de vroegste periode waarin we over een vrij uitgebreid en gevarieerd scala van primaire geschiedbronnen beschikken. We treffen in de Siamese archieven duizenden regeringsdocumenten uit die tijd aan. Een groot deel van de toenmalige Thaise literatuur is overgeleverd en bovendien is een deel van hun oude wetboeken bewaard gebleven. Behalve deze bronnen in de Siamese taal is er uit de eerste helft van de negentiende eeuw ook veel materiaal in Europese talen. Het gaat hier niet alleen om de bekende verslagen van bezoekende diplomaten, maar ook zijn er dagboeken en brieven van Amerikaanse zendelingen en Franse missionarissen beschikbaar. Voor de geschiedschrijver is dit de vroegste periode waarover voor dit land genoeg materiaal aangetroffen wordt om een gedifferentieerd beeld te krijgen.

Ik begin deze voordracht met twee citaten uit een boek dat in 1957 verscheen, onder de titel *Siam Under Rama III, 1824-1851*, geschreven door de Amerikaan Walter F. Vella. Op pagina 24 beschrijft hij de algemene toestand in het land in de eerste helft van de negentiende eeuw:

In general, the life of the Siamese people underwent little change during the reign. The association between the government and the people remained distant. The government and the king were, in the minds of most of the population, abstractions not clearly imagined and infrequently meditated upon.

In de conclusies van zijn boek vinden we de volgende ideeën die dit beeld nog versterken (Vella 1957: 142):

The direction of interest of traditional Siamese government and society was inward..... The functions of the government that involved direct relations with the people were limited largely to those — such as maintenance of security and collection of revenue — that were necessary in order to permit the government to continue to exist and to perform its ritualistic duties. Such activities of a modern centralised state as providing social insurance, making internal improvements, and promoting agriculture, manufactures, and trade were not the concern of the central government. The population was largely left to its own devices in directing its affairs.

Vella's standpunt komt hier duidelijk naar voren. Hij benadrukt dat de bevolking weinig met het centrale gezag te maken had. Deze mening is tot op heden niet weerlegd. Toch ben ik voornemens om zijn woorden te gebruiken om een kritische blik te wer-

pen op de stand van zaken in de Thaise geschiedschrijving. Ik ben er namelijk in de loop der jaren van overtuigd geraakt dat de Thaise regering in het begin van de negentiende eeuw de teugels wel degelijk strak in handen had, en dat — in directe tegenpraak tot wat Vella schreef — de staat verschillende ingrijpende interne verbeteringen doorvoerde. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan de vele kanalen die werden gegraven en hoe deze werden onderhouden. Vella schreef dat de staat zich niet met handel bemoeide, maar hoe valt het dan te verklaren dat duizenden regeringsambtenaren goederen voor de export naar China vergaarden, dat de staat zelfs monopolies had op bepaalde handelsgoederen en dat de staat zijn eigen schepen voor de handel uitrustte?

In tegenstelling tot het beeld dat Vella ons toont waarbij de regering voor de meeste mensen een vage, onbelangrijke abstractie was, weten we dat het overgrote deel der vrije burgers van tijd tot tijd grondig werd geregistreerd. Sinds het einde van de achttiende eeuw werd namelijk een steeds ingewikkelder systeem van registratie ingevoerd, waarbij op de pols van bijna iedere man en vrouw een tatoeage werd aangebracht, die aangaf onder welk ministerie of onder welke ambtenaar ze vielen, en op welke wijze die persoon met het staatssysteem was verbonden. Kinderen wiens vader tot het ene ministerie behoorde en de moeder tot een andere werden met hulp van tabellen verdeeld. Het eerste mannelijke kind werd op deze wijze bij zijn vader's groep ingedeeld, de tweede zoon werd aan de administratieve eenheid van zijn moeder toegewezen etcetera. Teams van tatoeërende ambtenaren trokken van tijd tot tijd door de provincies teneinde het systeem op peil te houden. Op vervalsing stond de doodstraf (Terwiel 1979; 1983: 50).

De Chinese arbeiders werden niet getatoeëerd. Zij kregen een verzegelde armband om wanneer ze hun belasting hadden betaald. In 1820 waren er in Bangkok ongeveer 30.000 gatarbeiders uit China, twintig jaar later was dit aantal verdubbeld (Skinner 1957: 81).

Op dragende vruchtbomen werd al zo lang men zich herinneren kon een belasting geïnd. Op het bezit van bijvoorbeeld een broodvruchtenboom, of een durian moest jaarlijks een vast bedrag worden betaald.

De ongerijmdheid tussen het bestaan van regeringsorganisaties die de hele bevolking onder fiscale controle hielden en de ideeën van Vella, waarmee ik deze rede opende, zou opgeheven kunnen worden door de veronderstelling dat zulke regeringsbemoeiensissen slechts op papier bestonden en dat in het werkelijke leven ver van de hoofdstad in de slaperige dorpen niemand zich bewust was van de wetten die in Bangkok werden afgekondigd.

Om duidelijk te maken wat er in werkelijkheid ver van de hoofdstad gebeurde moeten we de primaire geschiedbronnen aanboren. Tot mijn favoriete bronnen behoort een

aantal poëtische reisgedichten, een genre dat onder de naam *nirat* bekend staat (Manas 1972). De dichter beschrijft in een *nirat* op roerende wijze zijn gevoelens gedurende een tocht naar vreemde regionen. Aan het begin van zijn reis neemt hij smartelijk afscheid van zijn geliefde. Onderweg roepen de namen van dorpen, of delen van het landschap herinneringen op aan de pijn die de scheiding van de geliefde veroorzaakte. Deze reisgedichten waren heel populair gedurende de eerste helft van de negentiende eeuw en iets meer dan een dozijn is door overlevering bewaard gebleven. Zulke gedichten kunnen uiteraard om hun poëtische inhoud worden gewaardeerd, maar ik gebruik ze ook graag omdat ze een onbevangen beeld van het dagelijkse leven ver van Bangkok en het hof geven. In dit geval kunnen ze helpen bij het vinden van een antwoord op de vraag: „Is de invloed van de regering ook ver van Bangkok merkbaar?“

Ik citeer in het verloop van deze voordracht driemaal zulk een *nirat*, tweemaal uit het *Nirat Mueang Klaeng*, geschreven door de beroemde Thaise dichter Sunthon Phu in het jaar 1807 en een keer uit het *Nirat Mueang Suphan* van Nai Mi, geschreven in 1844-45.

Het eerste citaat komt uit het laatste deel van het lange reisgedicht van Sunthon Phu, wanneer de dichter zich ongeveer 400 kilometer van Bangkok bevindt. Hij is eerst per boot en later te voet naar het dorpje Klaeng gereisd ten zuidoosten van Bangkok. Doodmoe en vermagerd, vertelt hij, lopen we midden door het dorp. Overal zien we vrouwen die vlijtig matten vlechten. Hun mond en hun handen komen niet tot rust, ze zijn steeds in beweging. Er wordt gevlochten tot ze hun verkrampte vingers niet meer kunnen strekken. Deze matten worden bij wijze van belasting naar de hoofdstad gestuurd. Jong en oud, alle dorpsbewoners vlechten mee (Hundius 1976: 67; Prem 1984).

Uit deze situatie wordt duidelijk dat de dorpsbewoners van Klaeng zich wel degelijk bewust zijn van de regering. Bovendien kunnen we uit de vele brieven van en aan provinciale ambtenaren die nog in de nationale archieven in Bangkok te lezen zijn, concluderen dat in vele tienduizenden andere dorpen de situatie niet veel anders was. Sommige dorpen leverden zout, andere een waardevol soort hout, andere hadden een goudmijn, en weer andere leverden rijst. Men werkte voor de regering totdat de jaarlijks vastgestelde hoeveelheid belasting was geleverd, en de hoogte van deze belasting werd bepaald door het aantal geregistreerde volwassenen. Overigens kon een dorpeling zich voor een goede prijs van deze diensten vrijkopen.

Behalve de persoonlijke belasting die op basis van iemands geboorteplaats was vastgelegd moest men ook voor allerlei handelsactiviteiten een agent van de regering betalen. In de eerste helft van de negentiende eeuw groeiden deze lasten gestaag. Tussen 1824 en 1851 werden in Siam niet minder dan 38 nieuwe belastingen ingevoerd. Ik geef een voorbeeld uit het einde van de periode die we onder de loep nemen; het produkt palm-suiker. Er bestond reeds een oude belasting op de suikerpalmboom, de *Borassus flabel-*

lifer. In de loop van de eerste vijftig jaren van de negentiende eeuw werd belasting geheven op de haard waarop de suiker werd opgewarmd, op het hout dat daarvoor werd gestookt, op de pannen waarin werd gekookt, op de potten waarin de suiker werd bewaard, op de schepen waarmee het produkt werd vervoerd, op de markt waar de verkoop plaats vond, en tenslotte op de marktstalletjes waar de suiker aan de man werd gebracht. Wat ik hier ten aanzien van suiker schilder, gold ook voor allerlei andere kleine industrieën, bijvoorbeeld voor het maken van ijzeren woks, voor karren en zout. Enorme inkomsten kreeg de staat uit de verkoop van vergunningen om alcohol te stoken en speelbanken te exploiteren.

Niet alleen de administratie door middel van het tatoeëren en de wijze waarop belasting werd geïnd toont dat de Thaise regering op verschillende manieren in direct contact stond met de gewone bevolking. Uit een decreet de dato 1803 blijkt dat het bewind verordonneert dat per onmiddellijke ingang de provinciale bestuurders hun ambtenaren niet meer zelf mogen aanstellen, maar dat de regering in Bangkok aan zichzelf dit recht voorbehoudt (Krom Wichakan n.d.: 30-31).

Deze data staan in directe tegenspraak tot dat wat Vella in 1957 geschreven had, namelijk dat de Siamese regering geen directe invloed had op het dagelijkse leven der mensen.

Nog vreemder is het, wanneer we vaststellen, dat terwijl vele data zijn ideeën tegen spreken, niemand Vella's oordeel over het afstandelijke karakter van de relatie tussen regering en bevolking in twijfel heeft getrokken.

Integendeel, de leidende Thaise academici die zich op de vroegere economische geschiedenis specialiseren, dat wil zeggen, de wetenschappers die ook de tijd voor 1850 in ogenschouw nemen, hebben ook dergelijke uitspraken gedaan. Twee belangrijke economen van de gerenommeerde Chulalongkorn Universiteit, Chatthip Nartsupha en Suthi Prasartset, schrijven in de eerste paragraaf van hun boek (Chatthip en Suthy 1981: 1):

Up to the middle of the nineteenth century the economy of Siam had been mainly self-sufficient. Thus, the process of division of labor and specialization could not develop. Householders produced almost everything necessary for their own consumption, relying only to a small extent on help from their neighbours. Internal trade was therefore very limited and what little trade there was, was mainly transacted on a barter base as the use of money was still not widespread....

Suthy en Chatthip stellen zich dus ook een landelijk economisch systeem voor dat is

gebaseerd op een provinciaal ruilhandelsysteem. In andere publicaties beschrijven ze een autarkisch dorpsleven waar de staat geen toegang had, waar volkswijsheid heerste en de boeren voorzichtig met de natuur omgingen.

Een dergelijk beeld contrasteert sterk met datgene wat we op basis van primaire bronnen hebben aangetoond en met wat daar nog meer uit te halen is. Laat me voor diegenen die nog niet overtuigd zijn van de spanning tussen zulke moderne algemene beoordelingen van het leven in de vroege negentiende eeuw en wat we uit de documenten kunnen leren over het werkelijke leven in die tijd, een bericht citeren van een Amerikaanse ooggetuige, namelijk van de zendeling Dan Beach Bradley. Hij beschrijft in zijn dagboek op 6 September 1838 een ongelukkig voorval. De boot waarmee hij reisde, voer over een rivier ongeveer 70 km ten zuidwesten van Bangkok. De opvarenden passeerden een tolhuis en werden door de politie terruggeroepen omdat de lading van hun schip moest worden gecontroleerd. Het gebeurde vlak voor ze het stadje Thachin bereikten. Nu laat ik Bradley zelf aan het woord:

...an old woman whose business it was to go about in her little boat peddling articles of food came alongside and sold to the amount of 2 salyngs to our boatmen. She hooked the chain of her boat to our bulwarks. .... As she was putting away her money she, by an imprudent step tilted her boat.... The tide then ... capsided it and the old woman with all her goods and money were turned into the river. Her cries were dreadful, not so much from fear of her own life as from a sense of her loss. ...the inhabitants just below sallied out in their canoes to gather up all they could find of the wreck. Having got all they hastened back to conceal it in their houses. The poor old woman could scarcely be consoled .... She said that her master had sent her down from Bangkok to trade and he, on hearing of this, would flog her almost to death. We dispatched our men in her boat to regain the lost property. But the merciless people had otherwise disposed of it and would not be prevailed upon to restore it. ...(W)e required the old woman to state the articles she had lost and their value which proved to be worth about 4 ticals, \$2.40. We gave her 5 ticals which converted her loss and her mourning into gain and joyful thanksgiving.

Uit dit citaat komt het gebruik en de waarde van geld in de provincie duidelijk naar voren. Wanneer de sceptische toehoorder meent, dat 70 kilometer nog niet ver genoeg weg is om het algemeen gebruik van geld in de provincies te bewijzen, geef ik nog een citaat op wat meer afstand. In het reeds genoemde reisgedicht van Sunthon Phu uit 1807 beschrijft hij de marktplaats van het stranddorp Bang Plasoi dat meer dan honderd kilometer zuidoostelijk van Bangkok ligt (vers 84-86).

De markt is aan beide kanten van de straat. Het is druk,
sommigen zitten en anderen staan te verkopen en af te dingen
Ik zie de verkoopsters op de markt, die zien er best attractief uit.
Ze bieden schelpdiertjes, garnalen, inktvissen, mosselen en krab-
ben aan.

Hun waren liggen tentoongesteld op houten vaten.

Chinezen verkopen aubergines, taro-knollen en kool.

De zaken die doeken en lappen verkopen hebben hun kraam wijd
open. Mannen en vrouwen dragen hun dikke bundel kaurischel-
pen,

ze nemen deze schelpen eruit, en betalen met strengen van twin-
tig van dit geld,....

Ik wil hier even stilstaan bij dit gedicht en u later horen hoe het in het oorspronkelijke Thai klinkt. Net zoals de muziek over alle culturen begrijpelijk is, en u met relatief weinig voorbereiding een Italiaanse opera kunt genieten zonder een woord Italiaans te kennen, geloof ik dat ten minste een deel van de schoonheid van een Thais gedicht voor iedere muzikale toehoorder te genieten is.

เป็นสองแถวแนวถนนคนสะพาน
บางขนบ้างนั่งร้านประสานเสียง
คู่ปรังนางบรรดาแม่ค้าเคียง
เห็นเกสยงเกสยงกสองแกสยง เป็นอย่างกลาง
ชายทอยแครงแมงมูกบปฐา
ทหนักแมงดาทอยดองรองกระดาง
พวกเชกขนค้าเอามาวาง
มะเขือคางแบะเผือกฝักกาดดอง
ทชายศาทนาถงกเปิดโถง
ส่วนเขยโพสยงทญูงชายเทียวชายของ
สทชสททอบออกเป็นกอบกอง

Terug van de vorm naar de inhoud van het gedicht. Sunthon Phu vertelt ons dat er wordt afgedongen en dat men met strengen kaurischelpen betaalt.

Is dat een platteland waar geen geld is en de dorpelingen met ruilhandel in het bezit van goederen komen zoals Vella, Chatthip en Suthy beweren? Integendeel, Sunthon Phu's gedicht bewijst dat mannen en vrouwen met een dikke bundel geldschelpen om hun gordel rondliepen en ook afdingen is zonder geld nauwelijks denkbaar. De kaurischelp is al minstens tweeduizend jaar als betaalmiddel in gebruik op het vasteland van

Zuidoost-Azië. Deze schelp was in het Siam van de negentiende eeuw wettig betaalmiddel. Vijftig schelpen waren een *klor* (กิโล) waard. Omgerekend waren 6400 schelpen een *tikal* waard, en dat is ongeveer 15 gram zilver (Le May 1932).

Ik heb tot dusverre de dichter Sunthon Phu en de zendeling Bradley aangehaald om aan te tonen dat Thailand in de eerste helft van de negentiende eeuw een land was waar de bevolking onder controle stond van een regering die tot diep in het platteland een straf bewind voerde, en ook dat geld algemeen verbreid was.

Er is nog een veel pertinentere bron die toont hoezeer de staat een greep had op de landelijke bevolking. Wederom is het een reisgedicht, een dat in 1844-1845 door Nai Mi geschreven werd. Het relevante van Nai Mi is dat hij een belastingcontroleur was, die naar de stad Suphanburi, 100 km ten noordwesten van Bangkok werd gestuurd met een bijzondere opdracht. In 1843 en 1844 was de rijst oogst twee keer door grote droogte verloren gegaan en er heerste grote nood onder de bevolking. Daarom werden in Suphanburi veel te weinig persoonlijke belastingen geïnd. Dit gold ook voor de jaarlijkse belastingen op vruchtbomen, markten, karren, dakbedekking, plantenolie en dergelijke. In zijn gedicht vertelt Nai Mi hoe zwaar zijn beroep hem viel, want veel mensen hadden de dolste dingen verzonnen om toch maar niet te hoeven betalen. Sommigen lieten weten dat ze verhuisd waren, een ander die diep bij de staat in het krijt stond, liet weten dat hij gestorven was. Een andere man die een document had waarin werd verklaard dat hij zijn militaire dienst had vervuld waardoor hij vrijstelling van belasting had, was de dag voordat Nai Mi op inspectie kwam met een rijke weduwe getrouwd.

Wat deze bron duidelijk toont, is dat de centrale regering van Siam geen bewind voerde dat alleen maar op papier stond, maar dat ze zelfs op provinciaal niveau hun plaatselijke vertegenwoordigers op de vingers keek. Bovendien is het opvallend dat in een periode volgend op twee mislukte oogstjaren, hetgeen vele burgers in grote nood deed verkeren, de regering geen vermindering, laat staan een pardon gaf. Nai Mi ging naar Suphanburi om het volle pond te innen.

De stand der geschiedschrijving in Thailand

Tot dit punt in mijn rede heb ik duidelijk gemaakt dat er een contradictie bestaat tussen de gepubliceerde algemeen aanvaarde zichtwijze betreffende de rol van de regering in de pre-Bowring periode en dat wat we in ongepubliceerde bronnen over dit thema aantreffen.

Hier moet ik nog erop wijzen dat Vella, Chatthip en Suthy geen marginale figuren zijn. Integendeel, toen Vella nog leefde was hij professor aan de Universiteit van Hawaï en hij werd algemeen erkend als de leidende specialist in Amerika voor de Thaise geschie-

denis. Chatthip Nartsupha en Suthy Prasartset zijn, zoals ik al zei, beide professor aan de Chulalongkorn universiteit, de oudste universiteit van Thailand. Ze worden ongetwijfeld beschouwd als dé specialisten in de economische geschiedenis van hun land. Er werden door andere onderzoekers tot dusverre geen vraagtekens gezet bij de in deze rede geciteerde opvattingen van deze drie geleerden.

Hieruit kristalliseren zich twee vragen. Ten eerste is het interessant na te gaan wat de beweegredenen van Vella, Suthy en Chatthip geweest zouden kunnen zijn om deze algemene opvattingen over het vroegere Thailand zo aan ons weer te geven. Ten tweede kunnen we ons afvragen waarom zo een eclatante spanning tussen primaire data en gepubliceerde opinies niet tot een debat gevoerd heeft.

De beweegredenen van de genoemde professoren zijn moeilijk te achterhalen; voor de Thais ligt de zaak iets anders als voor de Amerikanen. Iedere uitspraak op dit gebied moet van een nauwkeurige analyse van het geschreven werk van elke van deze wetenschappers vergezeld zijn. Voor deze gelegenheid vereenvoudig ik de situatie en vermeld alleen maar enkele algemene omstandigheden die een rol hebben kunnen spelen. Deze algemene omstandigheden laten zich in drie rubrieken onderverdelen.

1. In de eerste plaats is het algemeen bekend dat Thailand voor het eerst in het midden van de negentiende eeuw door het bovengenoemde Bowring verdrag met de Engelsen, in het Europese netwerk werd opgenomen. Pas vanaf deze tijd stammen de regelmatige Engelse consulaire berichten die de groei van de handel met Europese schepen vermelden. Deze statistische gegevens zijn in het Engels, ze zijn relatief gemakkelijk toegankelijk en worden door moderne economen als de vroegste solide basis voor de studie van de Thaise economische ontwikkeling gezien. De Engelse consul was alleen maar geïnteresseerd in handel waarin de Europese belangen een rol speelden. Uit de Engelse bronnen krijgt men gauw de indruk, dat een echte economische ontwikkeling pas met het Bowring verdrag van 1855 begon en dat het land Siam in de tijd daarvoor economisch braak lag. De standaardwerken over de economische geschiedenis van Thailand beginnen dan ook in het midden van de negentiende eeuw. Dit wordt al uit de titels van enkele boeken en artikelen over de economische geschiedenis van Thailand duidelijk: „The Economic Development of Siam During the Last Half Century“ (Homan van der Heide 1906), *Economic Change in Thailand, 1850-1970* (Ingram 1971) en *Capital Accumulation in Thailand, 1855-1985* (Suehiro 1989). Hierdoor wordt de tijd voorafgaand aan het Bowring verdrag vaak automatisch gezien als een periode waarvoor het begrip economische ontwikkeling nog niet gebruikt kan worden. Met andere woorden het gebrek aan statis-

tisch vergelijkbare gegevens, gecombineerd met de onbewuste aanname dat voor de Europese tijd Siam nog niet ontwikkeld was, heeft een stereotype laten ontstaan van een relatief primitieve onderontwikkelde economie.

2. Ten tweede is het goed mogelijk dat Vella, Chatthip en Suthy wat hun opmerkingen over de relatie tussen regering en algemene bevolking betreft, beïnvloed zijn geweest door hun eigen ervaringen op het platteland van Thailand gedurende de vijftiger en zestiger jaren. In die tijd hadden de Thaise boeren inderdaad weinig contact met de staat. Belasting was indirect, huwelijken en geboorten werden zelden geregistreerd, zelfs veel grondbezit was niet effectief in kadasterboeken opgenomen. Mijn hypothese is dat Vella, Chatthip en Suthy er vanuit gingen dat de situatie op het platteland voor de industrialisering een beeld verschaftte dat zonder meer toegepast kon worden op het vroegere verleden. Met andere woorden, er werd stilzwijgend vanuit gegaan dat op het gepreïndustrialiseerde platteland van Thailand archaische toestanden heersten.

Dit vooroordeel komt vaker voor. Wellicht herinneren enigen van u zich de spectaculaire ontdekking van de stam der Phi Thong Lueang in het noorden van Thailand, een stam die — zo werd beweerd — nog in de steentijd leefde, zonder huizen, metaal, landbouw of kleding. Het echtpaar Bernatzik heeft enkele leden van deze stam laten poseren als Adam en Eva in het oerwoud. Hierdoor is hun boek wereldberoemd geworden. Dit boek is ook in het Nederlands uitgegeven onder de titel *De Geesten van de Gele Bladeren* (Bernatzik n.d.). Ook hier werd stilzwijgend aangenomen dat in een afgelegen hoek op aarde een situatie van meer dan tienduizend jaar geleden onberoerd voortbestond. In werkelijkheid hebben latere onderzoeken een heel andere verklaring plausibel gemaakt: de Phi Thong Lueang maken zo een primitieve indruk omdat ze de nazaten zijn van een paar dat uit een stam was gestoten en dat zonder hulpbronnen, zich in een mild klimaat heeft vermenigvuldigd.

3. Ten derde schijnen er in het bijzonder bij de Thaise professoren Suthy en Chatthip enkele ideologische wensgedachten een rol te spelen. Ze waren met afkeer en walging vervuld van de moderne onbetugelde corruptie, de milieuvervuiling en andere onverkwalijkelijke bijverschijnselen van een moderne wereld die steeds sneller om zich heen greep. Daarom stelden ze als contrast een oorspronkelijke arcadische boerenmaatschappij voor, waarin spaarzaam met bomen werd omgegaan, waar milieusparende wetten in volkswijsheden overgele-

verd werden, waar het niet om geld ging, en de mensen na geduldig overleg tot zinvolle besluiten kwamen. Dit beeld van een ruraal geluk berust niet op primaire geschiedbronnen, maar is geboren uit een sterk nostalgische hang naar een nog niet bedorven wereld.

In werkelijkheid heeft die wereld er heel anders uitgezien. Ik roep bij u het citaat uit Bradley's dagboek in herinnering waarbij het scheepje van de verkoopster omsloeg en in enkele minuten haar hele hebben en houden verdwenen was.

Met behulp van deze drie hypothetische vooroordelen kunnen we ons enigszins voorstellen wat Vella, Chatthip en Suthy heeft beziend toen ze het idyllische leven in de Thaise dorpen van meer dan honderdvijftig jaar geleden beschreven.

Dit is echter niet genoeg. We moeten ook nog proberen uit te leggen waarom niemand tegen deze oppervlakkig romantische en waarschijnlijk a-historische beelden van de vroege negentiende eeuw protest heeft aangetekend.

Hiervoor heb ik drie verklaringen:

1. Ten eerste is me een fenomeen opgevallen dat in de wereld wijd verbreid is maar dat zich in Thailand buitengewoon sterk heeft ontwikkeld. Dit fenomeen kan men misschien het beste vergelijken met dat wat gebeurt wanneer men een standbeeld in een vers gegoten betonnen voetstuk zet. Aanvankelijk kun je er nog alle kanten mee op, maar naarmate het beton harder wordt, wordt het steeds moeilijker dat standbeeld te verplaatsen. In Thailand werd een geschiedbeeld, dat eenmaal door gerenommeerde personen werd ontwikkeld, verbreid, geaccepteerd en vastgelegd in teksten, die in de loop der jaren gekopieerd, verfraaid, verbeterd en gepolijst werden. Hoe vaker wetenschappers een oorspronkelijk idee citeren, hoe meer zulke ideeën in de schoolboeken van buiten geleerd worden, hoe meer examens uitsluitend op standaardgeschiedenisboeken berusten, des te moeilijker wordt het om een daarmee contrasterende opvatting te laten horen, laat staan deze andere opvatting te doen gelden, zeker in Thailand. Iemand die tegen de geschreven opinie ingaat, wordt gauw met een schuin hoofd aangekeken, en krijgt niet-wetenschappelijke, politiek-ideologische motieven toegeschreven. In Thailand wordt confrontatie als bijzonder onbeleefd beschouwd. Wanneer men direct ingaat tegen de gedachtegang van iemand met een maatschappelijk hogere rang, ervaren vele Thais dat als uitgesproken grof en onbeschaafd. Wanneer men door ruwe confrontatie zijn standpunt met geweld forceert, verliest men automatisch, niet door de inhoud van het betoog, maar door de grove manier waarop men zijn standpunt verdedigt.

De relatieve starheid waarmee men vasthoudt aan ideeën die voor het eerst in het begin van deze eeuw geponereerd zijn, ligt dus niet alleen aan een onderwijssysteem dat op het van buiten leren van tekstboeken getoed is, maar ook aan het accepteren van en het onderwerpen aan een hiërarchische maatschappelijke structuur.

2. De tweede omstandigheid, die ervoor gezorgd heeft dat de zienswijzen van geleerden zoals Vella, Chatthip en Suthy niet aangevochten worden, ligt aan het feit dat er heel weinig onderzoek naar Thailand in het begin van de negentiende eeuw gedaan wordt. De eerste helft van de negentiende eeuw wordt, op de stereotype manier waarop de Thaise geschiedenis in de schoolboeken wordt verteld, afgedaan als een niet interessante, vrij negatief beladen periode. De derde koning van de Chakri dynastie, die van 1824 tot 1851 Siam als absoluut vorst regeerde, wordt als een aartsconservatieve persoon afgeschilderd en in het bijzonder wordt zijn kritische houding ten opzichte van zijn halfbroer Mongkut, die hem later opvolgde, als een zwarte vlek in de Thaise geschiedenis beschreven. Hoe meer Mongkut in de geschiedenisboeken werd verheerlijkt, des te droeviger werd het beeld van zijn voorganger.

Ik ben geen bewonderaar van de in Thailand veel gebruikte methode om de maatschappelijke ontwikkelingen geheel van het leven en welzijn van de absolute koning afhankelijk te maken en nog veel minder kan ik de tweedimensionale vereenvoudigde koningsfiguren in de Thaise geschiedenis uitstaan. Ik beperk mij hier ertoe te wijzen op het fenomeen dat Mongkut's oudere halfbroer een hele periode onpopulair heeft gemaakt.

3. Het derde merkwaardige verschijnsel is dat er vrijwel niet in archieven en andere depots met primaire bronnen wordt gesnuffeld. Natuurlijk nemen ook in andere landen relatief weinig mensen de moeite een blik achter de coulissen te werpen. Ofschoon de statistische gegevens over hoeveel mensen primaire bronnen doorvorsen me ontbreken, durf ik te stellen dat het er in Thailand zeer weinig zijn. Die Thais die oude brieven, dagboeken en annalen in hun originele toestand lezen, staat een verontrustende ervaring te wachten. Steeds stoten zij op informatie die niet overeenkomt met het vertrouwde, gemeenschappelijk verinnerlijkte geschiedbeeld.

Als we dit laatste fenomeen op de derde regeringsperiode van 1824 tot 1851 toespitsen, zal blijken dat zelfs een vluchtige blik op de overgeleverde regeringsdocumenten de lezer overtuigt dat deze tijd geenszins als achterlijk en conservatief afgedaan kan worden. Integendeel, het hof voert een agressieve economische politiek, tienduizenden Chinezen worden als gastarbeiders toegelaten, dozijnen tabak-, indigo- en suikerplantages worden gevestigd en de infrastructuur wordt met een directe investering van het hof verbeterd. Alles wijst op een reusachtig economisch experiment. Het Bowringverdrag, welke de importmuren afschafte, doorbrak in een klap alle bescherming voor de lokale industrieën. Goedkopere katoen, zijde, tabak, indigo en suiker uit Europese kolonies concurreerde met en overvleugelde alles wat er in dertig jaar daarvoor was opgebouwd. Plantages werden omgeploegd en Siam begon zich te ontwikkelen als leverancier van rijst. De rijstmonocultuur die honderd jaar lang het beeld van Thailand zou bepalen is het resultaat van deze, door het verdrag geforceerde, koppeling aan de vrije markt (Terwiel 1992a).

Enkele algemene, afsluitende gedachten

Methodologisch is deze rede gebaseerd op een bewust tegenover elkaar stellen van enkele gepubliceerde algemene gedachten over de eerste helft van de negentiende eeuw en data uit primaire bronnen. Ik verhul niet dat de tegenspraak tussen beide geen toeval is: bewust heb ik enkele opvallende, kennelijk grotendeels op het gevoel geschreven opvattingen geconfronteerd met citaten die een heel ander beeld oproepen. Zulke confrontaties voer ik gaarne door om een van mijn basisprincipes duidelijk te maken. In de loop der jaren ben ik namelijk tot de overtuiging geraakt dat de primaire bron, wanneer ze gehanteerd wordt door een vakman die vertrouwd is met de context waarin zo een bron is geschreven, als toetssteen van de ideeën in de geschiedschrijving kan dienen. Deze houding heb ik natuurlijk niet als eerste ontwikkeld, ik bevind me hier in goed gezelschap. Een lange rij van historici, beginnend met Leopold von Ranke hebben dit als axioma aangenomen.

In het verloop van deze rede is het geschiedbeeld van de Thais herhaaldelijk ter sprake gekomen. In het algemeen wordt in Thailand met de eigen geschiedenis op een wijze omgegaan die grotendeels door de staat wordt bepaald en gecontroleerd. De Siamese regering heeft al voor de Tweede Wereldoorlog het geschiedbeeld in een nationalistische ideologie ingepast (Terwiel 1992b; 1997). Belangrijke culturele waarden en deugden werden bewust naar voren gehaald en alles wat de nationale trots ondersteunde, werd verinnerlijkt. In de beschrijving van de oorlogen met de Birmanen bijvoorbeeld, wordt een nederlaag verklaard als een tijdelijk moment van zwakte, een overwinning daarentegen is een bewijs van de dapperheid van de Thaise krijgers. Ook het thema van het absolute gezag van de Siamese koningen wordt gewoonlijk in een adem met de inherente goedheid van de paternalistische autoriteit genoemd. De meest positieve versie van dat wat er is gebeurd, wordt steeds herhaald en verfraaid, en een alternatieve blik op het verleden is niet toegestaan (Mulder 1997: 44-63).

Een tweede opmerking betreft de omgang met primaire bronnen van de geschiedenis, de eigenlijke basis van de geschiedeniswetenschap, welke in Thailand in het vergeetboek zijn geraakt. Zelfs in de uitgave van de standaardbronnen, van de annalen en van oude literatuurteksten, wordt niet aangegeven hoeveel manuscriptversies aan deze uitgaven ten grondslag lagen. Deze standaarduitgaven, die met het zegel van het Departement van Beeldende Kunsten of met een ander ministerieel zegel verschijnen, hebben geen enkele voetnoot. In zulke standaarduitgaven is niets te lezen wat bij de lezer de indruk zou kunnen wekken dat het voorbereidende comité een moeilijke taak heeft gehad, nergens wordt een alternatieve leeswijze aangegeven.

Om een van de problemen met de omgang met Thaise primaire bronnen te illustreren vertel ik nog een korte anekdote. Ik doe hier verslag — zonder namen te noemen — van een gesprek dat echt is gevoerd. Een Thaise collega vertelde me in vertrouwen dat hij in een bepaald archief een bijzonder interessante brief had gevonden. Hij was op

een voorstel gestoten dat door een ambtenaar van het Thaise Ministerie van Onderwijs was ingediend. Het document was gedateerd rond het begin van de twintigste eeuw, toen Koning Chulalongkorn op het hoogtepunt van zijn macht was. In dat plan werd het bestaan van twee klassen van onderwijs bekritiseerd. Enkele elitescholen stuurden een zeer gering aantal jonge mensen, voornamelijk uit prinselijke kringen, met beursen naar het buitenland en slokten zo het grootste deel van het budget op. Daarnaast bestond er het onderwijs voor het gewone volk, een systeem dat nauwelijks financiële steun ontving. In dit voorstel werd gesteld dat er dringend meer in de volksscholen geïnvesteerd moest worden, opdat intelligente jonge mensen uit het volk ook een kans zouden krijgen om goed onderwijs te genieten; ze zouden ook in aanmerking moeten komen voor een beurs voor het buitenland. Later zouden ze dan eventueel in aanmerking kunnen komen voor een goede regeringspost.

De collega vertelde me dat dit voorstel en de heldere ideologische gedachtegang hoogst interessant was, maar nog veel interessanter voor hem was het commentaar dat koning Chulalongkorn in zijn eigen handschrift in de marge had geschreven. Dit commentaar was vernietigend. Chulalongkorn schreef dat er in de koninklijke familie vele jongens waren die moesten leren om in de toekomst het land te leiden. Wanneer ze daarvoor in het buitenland moesten studeren en wanneer dat de staat veel geld kostte, was het toch goed besteed. Wanneer daarentegen mensen uit het gewone volk toegang zouden krijgen tot hetzelfde opleidingsniveau dan zou dit tot een situatie kunnen leiden, waarin bij deze kinderen uit het volk de wens zou ontstaan ook leidende posities in te nemen. Hierdoor zouden meer mensen een hogere opleiding kunnen krijgen dan er hoge posities waren. De koning vond dat het volk geen ambities om ambtenaar te worden zou moeten ontwikkelen en liet daarom het twee-klassenonderwijs bewust voortbestaan.

Mijn vraag aan mijn collega was natuurlijk:

„Wat heb je met de brief gedaan?“

Waarop zijn antwoord ongeveer zo klonk:

„Wat kon ik daar nu mee aanvangen, het is dynamiet, iedereen weet toch dat Chulalongkorn als vader van het volk het schoolsysteem heeft willen verbeteren. Wanneer ik zo een brief publiceer, wordt meteen verondersteld dat ik òf een leugenaar of vervalser ben, òf, wat nog veel gevaarlijker zou zijn, een anti-royalist. Mijn carrière zou in een klap voorbij zijn. Ik heb de brief weer zorgvuldig in de betreffende map opgeborgen. Ik hoop dat de archivaris het commentaar niet vindt, dan wordt het beslist vernietigd.“

Dit gesprek, dat ik vrij vertaald uit het Thai, diep uit mijn geheugen voor u heb opgevoerd illustreert onder welke omstandigheden jonge collega's in Thailand moeten werken, wat voor heilige koeien niet gestoord mogen worden en welke valkuilen op hun

weg liggen. Pure wetenschap beoefenen is wat de Thaise geschiedenis betreft een luxe die vele Thais zich niet kunnen veroorloven.

Een derde algemene opmerking die uit het hiervoor besprokene voortkomt is, dat het in Thailand heel moeilijk is om, zelfs onder collega's, een historisch debat te entameren. Ik heb vroeger eens een voordracht gehouden in de afdeling geschiedenis van de Chulalongkorn Universiteit, waarin ik de enorme uitbreiding met niet minder dan 38 nieuwe types belasting in de tijd van 1820 en 1840 aanvoerde als een aanwijzing voor een ontwikkeling van een vorm van inheems kapitalisme. Ik was me ervan bewust dat bijna alle aanwezigen deze periode in de Thaise geschiedenis kenden en ik spande me zeer in mijn standpunt duidelijk in het Thai te formuleren. Na die voordracht was er gelegenheid om vragen te stellen en iedereen wachtte beleefd af tot het hoofd van de afdeling het woord nam. Hij dankte me voor de ideeën, verheugde zich dat ook buitenlanders zich zo interesseerden voor de Thaise geschiedenis. Maar moest helaas melden dat er ook belastingen waren in de tijd vóór de negentiende eeuw. Ik probeerde nog te zeggen dat het toch wel iets heel anders is of men een of twee soorten belasting betaalde of veertig, maar ik kon beter mijn mond houden. Met de reactie van het hoofd der afdeling was de kous af. Uit solidariteit met hun chef spraken de jongere collega's zich ook uit voor de mening, dat er al veel vroeger belastingen waren in Thailand en dat een buitenstaander zich eigenlijk geen helder beeld kon vormen van de continuïteit in de Thaise geschiedenis.

Een laatste gedachte die uit het hiervoor besprokene volgt, is dat wanneer men de geschiedenis en de culturele ontwikkeling van de Thais op kritische manier wil bestuderen, en de nationalistische stereotypen wil ondermijnen, men dit beter buiten de Thaise grenzen en buiten de Thaise structuren kan doen. In de loop van de laatste vijftig jaren zijn het sprookje van de nationalistische versie van wat er in het verleden is gebeurd en dat wat er waarschijnlijk in werkelijkheid heeft plaatsgevonden zo ver uit elkaar gedreven dat men in Thailand als historicus een moeilijk leven heeft. Hiermee heeft u een goede reden waarom ik het belangrijk en zinvol vind dat de Universiteit Leiden heeft besloten ook de studie van dit land op het vasteland van Zuidoost Azië met zijn unieke cultuur en geschiedenis in hun wetenschappelijk program op te nemen en ik ben blij daar mijn bijdrage aan te kunnen geven.

Tenslotte wil ik de Stichting ter Bevordering van de Aziëstudies in Nederland bedanken.

Mijnheer de rector Magnificus

Geachte toehoorders

Ik dank u voor uw aandacht

ตง บาน แกลงสดบานไปบ้านกลาง
เห็น ผุง นาง สาน เสอหันเสอใจ
แต่ ปาก พลอด มือ สอด ขยุกขยิก
จนมือ หยิกงอแง ไม แบไต
เป็น ส่วยบานสานสง เขากรุง ไกร
เต็กผู่ไต้ทงเป็น ไมเวนคน

เป็น สอง แถว แนวน ถนน คน สะพรง
บาง ยนบาง นาง ราน ประสาน เสียง
ดู รุปราง นาง บรรดา แม่ คำ เสียง
เห็น เกสียงเกสียง กสอง แกสง เป็น อย่าง กลาง
ชาย ทอย แครง แมง ญ กับ ปู ฆา
หมัก แมง ดา ทอย ดอง รong กระถาง
พวก เช็ก ชน คำเอามาวาง
มะเขือคาง แบะเผือก ผัก กาด ดอง
ทชาย ผา หนา ถง ก เป็ด โถง
สวนเชย โปสง ทอุง ชาย เทยว ช่าย ของ
สก ยสืบ หยิบ ออกเป็น กอบกอง

Bibliografie

- Bernatzik, Hugo Adolf, *De Geesten van de Gele Bladeren; Ontdekkingsreizen in Achter-Indië*, 's-Gravenhage: Holle & Co, n.d.
- Bowring, Sir John, *The Kingdom and People of Siam*, 2 delen, Oxford in Asia Historical reprints. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1977 (1857).
- Bradley, D.B. Ongepubliceerde Dagboeken, 25 delen, geschreven tussen april 1832 en juni 1873, Oberlin: Oberlin College Library.
- Chatthip Nartsupha en Suthy Prasartset (uitg.), *The Political Economy of Siam 1851-1910*, Bangkok: The Social Science Association of Thailand, 1981.
- Homan van der Heide, J., „The Economic Development of Siam During the Last Half Century“, *Journal of the Siam Society*, 3.2, 1906, 74-101.
- Hundius, Harald, *Das Nirat Müang Kläng von Sunthon Phu, Analyse und Übersetzung eines thailändischen Reisedichts*, Wiesbaden: Harrassowitz, 1976.
- Ingram, James C., *Economic Change in Thailand, 1850-1970*, Stanford: Stanford University Press, 1971.
- Krom Wichakan, *Naew Phra Ratchadamri Kaw Ratchakan*, Bangkok: Krasuang Sueksathikan, n.d.
- Le May, Reginald, *The Coinage of Siam*, Bangkok: The Siam Society, 1932.
- Manas Chitakasem, „The Emergence and Development of the Nirat Genre in Thai Poetry“, *Journal of the Siam Society*, 60. 2, July 1972: 135-168.
- Mulder, Niels, *Thai Images: The Culture of the Public World*, Chiang Mai: Silkworm Books, 1997
- Prem Burachatra, *Nirat Muang Klaeng*, Bangkok: National Identity Board, 1984.
- Schweigsuth, P., „Les <Nirat> ou poèmes d'adieu dans la littérature siamoise“, *Journal of the Siam Society*, 38.1, 1950, 67-78.
- Skinner, G. William, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History*, Ithaca: Cornell University Press, 1957.
- Suehiro Akira, *Capital Accumulation in Thailand, 1855-1985*, Tokyo: The Centre for East Asian Cultural Studies, 1989.
- Terwiel, Barend Jan, „Tattooing in Thailand's History“, *Journal of the Royal Asiatic Society*, Pt 2, 1979: 156-166.
- Terwiel, Barend Jan, *A History of Modern Thailand*, St. Lucia: University of Queensland Press, 1983.

- Terwiel, Barend Jan, „The Bowring Treaty: Imperialism and the Indigenous Perspective”, the *Journal of the Siam Society*, 79. 2, 1992a: 40-47.
- Terwiel, Barend Jan, „Chamrat Sarawisut’s *Chat Thai*, Popular Themes of the 1930s” in C.J. Reynolds, (Uitg.), *National Identity and its Defenders, Thailand, 1939-1989*, Monash Papers on Southeast Asia, No.25, Clayton: Monash University, 1992b: 133-156.
- Terwiel, Barend Jan, „The Development of Consensus Nationalism in Thailand”, in Sri Kuhnt-Saptodewo, Volker Grabowsky und Martin Großheim (Hrsg.), *Nationalism and Cultural Revival in Southeast Asia: Perspectives from the Centre and the Region*, Wiesbaden: Harrassowitz, 1997, S.133-144.
- Vella, Walter F., *Siam Under Rama III, 1824-1851* (Monographs of the Association for Asian Studies IV), New York: J.J. Augustin, 1957.